UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

Puhtaan siirtymän vesistövaikutukset ja vesiensuojelu

Nuorempi tutkija Suvi-Tuuli Puharinen

Ympäristövaliokunnan julkinen kuuleminen 21.5.2024

UEF // University of Eastern Finland

Lähtökohdat

- Puhtaan siirtymän tavoitteena on mm. energiantuotannon ja teollisuuden siirtymä suhteellisesti vähemmän ympäristöä kuormittavaan tuotantoon
- Samaan aikaan erityisesti EU:n vihreän siirtymän tavoitteena ympäristön pilaantumiskehityksen kääntäminen ja ekosysteemien ja biodiversiteetin säilyttäminen ja tilan parantaminen
- **Haaste**: miten onnistua samanaikaisesti saavuttamaan ympäristönlaatutavoitteet ja lisäämään uutta teollista toimintaa, josta aiheutuu vesistövaikutuksia?

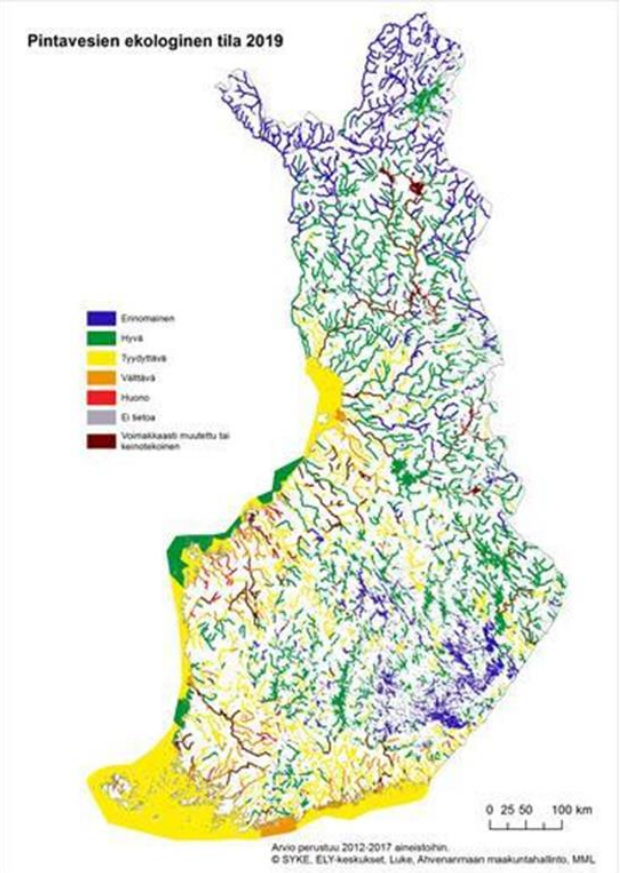
EU:n vesipuitedirektiivi (VPD)

- Sitovat tavoitteet vesien tilalle: pintavesien ja pohjavesien tilan heikkenemisen estäminen ja hyvän tilan saavuttaminen 2015 (viimeistään 2027)
- Vesienhoidon järjestelmä
  - uusien kuormituslähteiden kontrolli + olemassa olevan kuormituksen vähennys ympäristötavoitteiden mukaisesti
  - kattaa kaikki sektorit, jotka vaikuttavat vesien tilaan (ml. maa- ja metsätalous, vesirakentaminen, teollisuus)
  - vanhojen hankkeiden lupien tarkistus, sektoripolitiikkojen (erit. hajakuormitus) uudistaminen, uusien hankkeiden vesistövaikutusten kontrolli
- Kun VPD toimii tarkoitetulla tavalla, vesiin kohdistuvia yhteisvaikutuksia hallitaan, vesien tilaa parannetaan (resilienssi uusille kuormituslähteille), vedenkäyttösektoreita uudistetaan (vanhat toiminnot v. uudet)

  → Hyvä pohja puhtaan siirtymän toteutumiselle

VPD ja puhtaan siirtymän hankkeet nykytilanteessa

- Tilanteessa, jossa vedet eivät ole hyvässä tilassa tai kestävät heikosti uutta kuormitusta heikentymättä, VPD muodostaa pullonkaulan hankkeille
- EU-tuomioistuin: lupaa ei saa myöntää uudelle hankkeelle, joka heikentäisi vesien tilaa tai vaarantaisi hyvän tilan saavuttamisen
- Suomessa aiemman kuormituksen heikentämä vesien tila muodostanut esteen puhtaaseen siirtymään liittyvien hankkeiden luvittamiselle
  - KHO 2019:166, KHO 19/2022 muu päätös, KHO 2022:38, (KHO:2023:106), vrt. KHO 890/2024 muu päätös
- Ratkaisua lähdetty hakemaan EU:ssa ja Suomessa pyrkimällä joustavoittamaan VPD:n tavoitteista poikkeamista

Kestävä ratkaisu?

- Uuden kuormituksen salliminen ympäristönsuojelusta poikkeamalla ei ole kestävä tapa ratkaista puhtaan siirtymän haastetta
  - Poikkeusten soveltamisala rajallinen pilaamisvaikutteisen kuormituksen osalta
  - Tällöin myös unohdetaan siirtymän tavoitteisiin kuuluva ympäristön tilan parantaminen ja heikennetään tilannetta entisestään
- Suomessa VPD:n toimeenpano vielä osin vaiheessa
  - Lainsäädännön esteet vanhoihin lupiin puuttumiselle (erit. vesilaki) ja heikko linkitys vesienhoitoon (vesilaki ja ympäristönsuojelulaki)
  - Sektorien rakenteiden uudistaminen (esim. metsäojituksen sääntely)
  - Toimet maatalouden ravinnekuormituksen hillintään projektiluonteisia
- Kuormituksen hillintä, vesien tilan parantaminen ja jälkikäteisten luvantarkistamismekanismien toimivuus kestävämpi pohja siirtymälle

Kiitos!

uef.fi